

Euroopa
Komisjon

RIIGIHANKEID JA KONTSESSIOONE KÄSITLEVAD UUED EESKIRJAD LIHTSAMAD JA PAINDLIKUMAD

*Siseturg ja
teenused*

Europe Direct on teenistus, mis aitab leida vastused
Euroopa Liitu puudutavatele küsimustele.

**Tasuta infotelefon (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Teatud juhtudel ei võimalda mobiilsideoperaatorid helistamist 00 800 numbritele
või on need kõned tasulised.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta leiate internetist EUROPA veebisaidilt
(<http://europa.eu>).

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2014

ISBN 978-92-79-36179-1

doi:10.2780/46524

© Euroopa Liit, 2014

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Printed in Belgium

SISUKORD

- 2 TEADE RAMÓN LUIS VALCÁRCEL SISOLT**
REGIOONIDE KOMITEE PRESIDENT
- 3 MICHEL BARNIER' EESSÕNA**
EUROOPA KOMISJONI LIIGE VASTUTAB SISETURU
JA TEENUSTE PEADIREKTORAADI EEST
- 5 KAKS PEAMIST REFORMI**
SUUREM KINDLUSTUNNE, TEENUSTE
KORRALDAMISE VABADUS
- 7 RIIGIHANKED**
TUGEV IMPULSS ÜHISKONDA TEENIVALE
TÖÖHÕIVELE JA MAJANDUSKASVULE
- 13 KONTSESSIOONID**
UUS ETAPP ÜHTSEL TURUL

TEADE

**Ramón Luis
Valcárcel Siso**
Regioonide Komitee
president

Riigihanked toetavad jõuliselt majanduskasvu ja tööhõivet. Regioonide Komitee ja komitee koostatud arvamuse raportöör Catarina Segersten-Larsson on oma arvamuses rõhutanud VKEde osalemise tähtsust riigihankemenetlustes. Arvamuses toonitati ka vajadust lihtsamate riigihanke-eeskirjade järele, vajadust võtta senisest enam arvesse keskkonnaalaseid ja sotsiaalseid näitajaid ning võimalust sõlmida innovatsioonil põhinevaid lepinguid. Olen veendunud, et tänu uutele eeskirjadele on avaliku sektori asutustel võimalik veelgi kaugemale minna ja edendada riigihangete abil innovatsiooni, jätkusuutlikkust ja kaasatust.

Samuti võetakse uutes eeskirjades arvesse kohalike ja piirkondlike omavalitsuste konkreetseid vajadusi. Eeskirjad võimaldavad avaliku sektori asutustel kohandada hindamiskriteeriume oma eesmärkidele, näiteks noorte või pikaajaliste töötute integreerimine tööturule või ostetavate asjade CO₂-mõju vähendamine. Neile antakse võimalus võtta kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega omaenda konkreetseid vajadusi senisest enam arvesse.

Uued kontsessioone käsitlevad eeskirjad parandavad kõigi avaliku sektori asutuste õiguskindlust ja võimaldavad Euroopa ettevõtjatel osaleda pakkumismenetlustes ELi kõigis liikmesriikides.

EESSÕNA

Michel Barnier
Komisjoni liige
Euroopa Komisjoni
siseturu ja teenuste
peadirektoraat

Riigihanked ja kontsessioonid on avaliku sektori ajakohastamise ning õiglasema ja jätkusuutlikuma majanduskasvu mudeli edendamise vahendid. Uued eeskirjad võimaldavad riikliku tasandi otsustajatel neid vahendeid tõhusamalt kasutada ja tagada samal ajal maksumaksja raha parem kasutamine.

Reformiga lihtsustuvad eeskirjad märkimisväärselt ja paraneb õiguskindlus. Riigihangete puhul lihtsustub haldustöö, suureneb tõhusus ning väheneb aja- ja ressursikulu nii avaliku sektori hankijate kui ka ettevõtjate, eeskätt VKEde jaoks. Reformiga seatakse esikohale sotsiaalne kaasatus, keskkonnaküsimused ja innovatsioon, mis võimaldab riikliku tasandi otsustajatel valida odavaima hinna asemel parim kvaliteedi ja hinna suhe.

Kontsessioonide puhul on tegemist edukaks osutunud avaliku ja erasektori koostööviisiga, mis võimaldab rahastada eelkõige Euroopa jaoks väga vajalikku infrastruktuuri. Uus direktiiv loob seda koostööviisi kasutavatele otsusetegijatele ja selle valdkonna osalistele toimiva siseturu, milles kohalikel omavalitsustel, ettevõtjatel ja VKEdel on viis kuni kümme korda suuremad võimalused, kui seda pakub riikliku turu ruum. Kontsessioone reguleerib läbipaistev ja usaldusväärne ühine ELi raamistik, mis tagab kohalikele omavalitsustele menetluse korraldamise vabaduse, parema hinna ja kvaliteedi suhte ning ettevõtjatele õiguskindluse.

Riigihanked ja kontsessioonid on majanduskasvu ja tööhõive võimsad hoovad. Meil tuleb neid nüüd kasutada!

KAKS PEAMIST REFORMI SUUREM KINDLUSTUNNE, TEENUSTE KORRALDAMISE VABADUS

AVALIKE TEENUSTE KORRALDAMISE JA AVALIKU SEKTORI AMETIASUTUSTE VAHELISE KOOSTÖÖ VABADUS

ELi uued eeskirjad ei muuda riikliku ega kohaliku tasandi pädevust kõnealuses valdkonnas, vaid kindlustavad teatavaid väljakujunenud avalike teenuste haldusmeetodeid.

- Riiklik pädevus ei muutu: avalike teenuste pakkumise korraldamine jääb liikmesriikide ainupädevusse. Riigiasutusel on vabadus täita ise tema vastutusalasse jäävaid ja üldsuse huvidest lähtuvaid ülesandeid, kasutades selleks kas oma vahendeid või andes ülesande täitmise ettevõtjatele. Üksnes viimasel juhul kohaldatakse riigihangete ja kontsessioonide eeskirju.
- Avaliku sektori asutuste, eelkõige kohalike omavalitsuste vahelist koostööd puudutava ebakindluse kõrvaldamine. Uute eeskirjadega täpsustatakse tingimused, millele asjaomased üksused peavad vastama, et jätta need välja riigihangete ja kontsessioonide direktiivide reguleerimisalast (näiteks sotsiaalelamusektor).

Kui vajalikud tingimused on täidetud, saab uut raamistikku kasutada näiteks selleks, et sõlmida naaberomavalitsustega lepinguid talvel teede puhastamiseks lumest.

MILLAL UUED EESKIRJAD RAKENDUVAD?

Alates direktiivide jõustumisest on liikmesriikidel aega kuni 2016. aasta märtsini, et võtta uued eeskirjad üle siseriiklikusse õigusesse (välja arvatud elektroonilisi riigihankeid käsitlevad eeskirjad, mille puhul on tähtaeg 2018. aasta september). Komisjon teeb liikmesriikidega direktiivide ülevõtmise lihtsustamiseks koostööd ja jälgib nende kohaldamist, kui need on vastu võetud.

RIIĞHANKED TUGEV IMPULSS ÜHISKONDA TEENIVALE TÖÖHÕIVELE JA MAJANDUSKASVULE

„Eli uute riigihankeid käsitlevate eeskirjadega tagatakse riigi raha tõhusam ja läbipaistvam kasutamine ning lihtsustatakse avaliku sektori asutuste ülesannet asjade või teenuste ostmisel või ehitustööde teostamisel. Majanduslikult kõige soodsama pakkumuse eelistamine kõige odavama pakkumuse asemel, riigihangetele juurdepääsu tingimuste lihtsustamine ettevõtjatele, eelkõige VKEdele, ning sotsiaal- ja tööõiguse järgimist edendavate mehhanismide tugevdamine on suur samm edasi kvaliteetsete ja sotsiaalsetest vajadustest juhinduvate riigihangete suunas.”

Euroopa Parlamendi liige ja
riigihangete reformi raportöör
Marc Tarabella

MIKS ON VAJA AJAKOHASTADA RIIĞIHANKE-EESKIRJU?

Eli direktiivide reguleerimisalasse kuuluvate riigihangete osakaal on aastast 425 miljardit eurot ehk 3,4% liidu SKPst (2011. aasta andmed). Praegu kehtivad ELi riigihanke-eeskirjad pärinevad aastast 2004. Majanduse, sotsiaalse ja poliitilise olukorra muutumine ning praegused eelarvepiirangud on toonud esile vajaduse neid eeskirju kohandada. Arvestades riigihangete majanduslikku mõju, tuleb need panna teenima Euroopa majanduskasvu huve. Samuti peavad riigihanked aitama kaasa jätkusuutlikuma ja kaasavama majandusmudeli kujunemisele.

MIS MUUTUB UUTE EESKIRJADEGA?

VÄHEM BÜROKRAATIAT – LIHTSAMAD JA PAINDLIKUMAD MENETLUSED

Nii avaliku sektori hankijatele kui ka ettevõtjatele, eelkõige VKEdele, on kehtestatud lihtsamad ja tõhusamad eeskirjad, et kvaliteetsete avalike teenuste pakkumise nimel saaks avalikke vahendeid paremini kasutada:

- **Vähem paberitööd** tänu uuele Euroopa ühtsele hankedokumentidele ja põhimõttele, mille kohaselt üksnes võitjaks tulnud pakkuja peab esitama dokumendid.
- **Lühemad menetlustähtajad.**
- **Elektroonilise suhtlussüsteemi kasutuselevõtmine**, mis muutub kohustuslikuks alates 2018. aastast.
- Senisest suurem **läbirääkimisvabadus lihtsustatud läbirääkimistega menetluste kaudu.**
- **Kohalike ja piirkondlike ametiasutuste jaoks menetluste lihtsustatud väljakuulutamine.**

INNOVATSIOONI STIMULEERIMINE

Innovatsioon on tulevase majanduskasvu mootor. Innovaatiliste asjade, ehitustööde ja teenuste hankimisega saab parandada avalike teenuste tõhusust ja kvaliteeti ning lahendada olulisi ühiskondlikke probleeme. **Innovaatiliste asjade ja teenuste** uue ostmisenetlusega luuakse selge õigusraamistik, milles sisalduvad järgmised elemendid:

- **Pakkumuste etapp**, mille jooksul valitakse välja kõige sobivam(ad) partner(id) hankija vajadustele vastava innovaatilise lahenduse väljatöötamiseks.
- Igal etapil (**uurimis- ja arendustegevus**, lahenduse **turustamine** partneri poolt) on avaliku sektori hankijal võimalus partnerlus **lõpetada** või partnerite arvu vähendada.

RIIGIHANKED ÜHISKONNA TEENISTUSES

Uute eeskirjade kaudu on avaliku sektori hankijatel võimalik hangetesse integreerida sotsiaalsed ja keskkonnaalased tingimused ning muude poliitikalvaldkondade edendamine (näiteks energiakulutuste vähendamine). Pakkumusi saab hinnata laiemate parameetrite alusel:

- Arvesse saab võtta ostetud asjade või teenuste **olelusringi kogukulusid** (sealhulgas CO₂-jalajälge).

Näide: koolibussi osta sooviv kohalik omavalitsus võib eelistada busse, mis algselt on küll kallimad, aga tarbivad vähem kütust, vajavad vähem hooldust ja millel on pikem kasutusaeg.

- Ettevõtja valimisel võib osutada otsustavaks teguriks asjade ja teenuste **tootmisprotsess**, näiteks ebasoodsas olukorras olevate isikute kaasamine või keskkonناسäästvamate ainete kasutamine.

Näide: kohalik omavalitsus võib eelistada ettevõtjat, kes kaasab avalike hoonete hoolduslepingu raames rohkem pikaajalisi töötuid.

- Tagasi lükatakse ebatavaliselt madala hinnaga pakkumus, mis on saadud sotsiaalsete, tööõiguse- ja keskkonnaalaste kohustuste täitmata jätmise arvelt.
- **Lepinguid saab reserveerida** kaitstud töökohtadele või ettevõtjatele, kelle eesmärk on puuetega või ebasoodsas olukorras olevate töötajate (näiteks töötud või ebasoodsas olukorras olevate vähemuste liikmed) kutsealane integreerimine, kui nad moodustavad rohkem kui 30 % nimetatud struktuuride personalist.

Uues üldklauslis tuletatakse meelde kehtivate ning liidu õigusest, siseriiklikust õigusest, kollektiivlepingutest ja rahvusvahelisest õigusest tulenevate **keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja tööõigusealaste kohustuste järgimise** nõuet. Liikmesriikidel ja avaliku sektori ametiasutustel tuleb seda jälgida ning arvata eeskirjade vastu eksinud ettevõtja riigihankemenetlustest välja.

JUURDEPÄÄSU LIHTSUSTUMINE VKEDELE

VKEde panus liidu majandusse on 52 % ja VKEd võidavad 60 % riigihangetest (2006.-2008. aasta andmed); VKEde osakaal töökohtade, majanduskasvu ja innovatsiooni loomisel on märkimisväärselt suur; VKEde senisest suurem osalemine riigihangetes mõjutab positiivselt majanduskasvu:

- Soodustatakse suurte lepingute jagamist väiksemateks osadeks. Kui seda ei tehta, tuleb avaliku sektori hankijatel seda põhjendada.
- Riigihankes osalemiseks vajalikule minimaalsele käibele on seatud põhimõtteline ülempiir (maksimaalselt kaks korda lepingu hinnangulisest väärtusest).

VÕITLUS SOOSIKUTE EELISTAMISE JA KORRUPTSIOONIGA

Korruptsiooni maksumus Euroopa riigihanketurul läheb ettevõtjatele maksuma ligikaudu 2 miljardit eurot aastas. Huvide konfliktid ja ebaseaduslik käitumine kahjustavad eeskirjade nõuetekohast kohaldamist, demokraatia aluspõhimõtteid ja võrdset juurdepääsu riigihangetele.

- Määratletakse täpselt huvide konflikti mõiste ning liikmesriikide kohustus võtta meetmeid selle ärahoidmiseks, tuvastamiseks ja selle tagajärgede heastamiseks.
- Hankemenetlusest arvatakse välja ebaseaduslikult käituv (näiteks lubamatu mõjutamisega tegelev või valeandmeid esitav) ettevõtja.
- Täpsustatakse asjaolusid, mille korral on lepinguid võimalik pärast nende sõlmimist muuta.

UUS LIHTSUSTATUD SOTSIAALTEENUSTE SÜSTEEM

Sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusteenused on oma olemuselt piiratud koduturuga. Eri kultuuritraditsioonidest tulenevalt on need teenused liikmesriigiti väga erinevalt korraldatud. Seepärast oli vaja süsteemi lihtsustada:

- **Direktiiviga hõlmatud teenused:** direktiivis sõnaselgelt kindlaks määratud teenused, st sotsiaal-, tervishoiu- ja kultuuriteenused, näiteks koduabi-, haridus- ja kooolitus- ning sotsiaalkaitseteenused.

Liikmesriikide ainupädevusesse jääb **kohustuslike sotsiaalkaitseteenuste korraldamine**. Uut lihtsustatud süsteemi kohaldatakse üksnes siis, kui nimetatud teenuste täitmise usaldatakse sõltumatule ettevõtjale.

- Künniseid suurendatakse märkimisväärselt: direktiiviga on edaspidi hõlmatud need riigihanked, mille maksumus on enam kui 750 000 eurot. Nimetatud summast madalama maksumusega riigihankeid ei peeta põhimõtteliselt teiste liikmesriikide ettevõtjatele huvipakkuvaks ning need ei kuulu uue raamistiku reguleerimisalasse, välja arvatud erijuhtumid (eelkõige juhtudel, kui kaasatud on Euroopa struktuurifondid).
- Väga piiratud kohustused Euroopa tasandil: hanketeate avaldamine lihtsustatud vormis ja lepingu sõlmimise teade. Oma ja teiste liikmesriikide ettevõtjate ühesugune kohtlemine. Muudel juhtudel kehtivad siseriiklikud eeskirjad.
- Sotsiaalteenuste kvaliteedi tähtsustamine: lepingu võimalik sõlmimine ettevõtjaga, kes vastab kõige paremini konkreetse teenuse pakkumiskutses kehtestatud kvaliteetivsetele kriteeriumidele (näiteks juurdepääs, järjepidevus, eri kasutajarühmade vajadused). Liikmesriikidel on võimalus jätta lepingute sõlmimisel kriteeriumide hulgas välja kriteerium, mis on seotud üksnes maksumusega.

BIGLIETTO

BANK

333

KONTSESSIOONID UUS ETAPP ÜHTSEL TURUL

„Asjaolu, et Euroopa Liit on vastu võtnud selged, lihtsad ja praktilised kontsessioonilepingute sõlmimist käsitlevad eeskirjad, on suur edusamm siseturu arengu ja ELi kodanike jaoks. Uue õigusakti lisaväärtus on suur: sellega ei lõpe mitte ainult selgete eeskirjade puudumisest põhjustatud aastatepikkune kohtupraktika ja õiguslik ebakindlus (mis on toonud kahju nii avaliku sektori asutustele kui ka ettevõtjatele), vaid tagatakse ka avaliku sektori ametiasutuste erapooletus ja läbipaistvus ning maksumaksja raha nõuetekohane kasutamine. Ennekõike luuakse direktiiviga stabiilne ja usaldusväärne keskkond investeringuteks kõrgekvaliteedilistesse avalikesse teenustesse ja väga vajalikku infrastruktuuri. See on vajalik selleks, et Euroopa saavutaks ülemaailmse konkurentsivõime ja et tema majandus elavneks.”

Euroopa Parlamendi liige ja kontsessioone
käsitleva aruande raportöör
Philippe Juvin

MIS ON KONTSESSIOON?

Kontsessioon on avaliku sektori ja peamiselt eraettevõtete **partnerluse** kõige levinum vorm, mis on tõestanud oma kasulikkust näiteks infrastruktuuri väljaarendamisel. Euroopa Investeeringuspanga andmete kohaselt allkirjastati ELis aastatel 1990–2009 **rohkem kui 1300** avaliku ja erasektori **partnerluslepingut** kogumaksumusega üle 250 miljardi euro. Kontsessioonilepingud on avaliku ja erasektori partnerluse kõige levinum vorm (60%).

Kontsessioonilepinguid kasutatakse esmatähtsates majandussektorites, mis mõjutavad **igapäevaselt kõigi ELi kodanike elukvaliteeti**. Näiteks hõlmavad kontsessioonilepingud maantee- ja raudteeveo, sadama- ja lennujaamateenuste pakkumist, kiirteede hooldust ja haldamist, jäätmeäitlust, energeetika ja kütteteenuseid, vabaajarajatisi ja parklaid. Paljude liikmesriikide jaoks on kontsessioonilepingud parim võimalus infrastruktuuriprojektide arendamiseks. See on valdkond, kus Euroopa vajadused on jätkuvalt suured.

Kontsessioonilepingud erinevad riigihankelepingutest. Viimaseid on avaliku sektori asutused tavapäraselt kasutanud asjade, ehitustööde või teenuste hankimiseks.

- Riigihankelepinguga saab ettevõtja nõutava töö või teenuse lõpuleviimise eest kindlasummalise tasu.
- Kontsessioonilepingu puhul saab ettevõtja olulise osa tasust selle kaudu, et tal võimaldatakse ehitustööd või teenust korraldada.

Kontsessioonilepingutega kaasatakse erakapital ja oskusteave, mis täiendavad avaliku sektori vahendeid ja teevad võimalikuks uued investeeringud avalikku infrastruktuuri ja teenustesse, suurendamata avaliku sektori võlga.

Näide: eraettevõtja ehitab ja haldab kindlaksmääratud hinna eest kiirteed, selle asemel, et saada tasu teemaksust, mille puhul ettevõtja riskib sellega, et saadav tulu ei kata investeeringu- ja muid tehtavaid kulusid.

MIKS ON VAJA KONTSESSIOONILEPINGUID KÄSITLEVAID EESKIRJU?

Olemasolev õigusraamistik on killustatud ning põhineb keerukal kohtupraktikal ja erinevatel siseriiklikel õigusaktidel. Selles puudub põhimõtteline selgus, millest tulenevalt ei ole tagatud piisav õiguskindlus. Ettevõtjad ja pangad võtavad seega suure riski, kui kohustuvad andma suuri rahasummasid pikaajaliste kontsessioonilepingute raames. Avaliku sektori asutusi aga ähvardab lepingu vaidlustamine ja lõpetamine. Uued eeskirjad parandavad kõigi riiklike kontsessioonilepingute puhul olukorda märkimisväärselt ja loovad stabiilse õiguskeskkonna. See omakorda edendab uusi investeeringuid, innovatsiooni, infrastruktuuri ja teenuste arendamist ning lõppkokkuvõttes majanduse elavnemist. Samuti tagavad uued eeskirjad ELi ettevõtjatele paremad ärivõimalused ning ametiasutused kindlustavad maksumaksja raha eest parima tulemuse.

MIS KAASNEB UUTE EESKIRJADEGA?

ÕIGUSKINDLUS

- Kontsessioonilepingu mõiste selge määratlemine võimaldab sidusrühmadel teha vahet kontsessiooni- ja riigihankelepingute või selliste ühepoolsete aktide vahel nagu tegevusload või litsentsid.

Näide: kui ettevõtjale tasutakse kasutajatelt laekuvate teemaksude alusel, võib ettevõtja kasutajate vähesuse tõttu kahjumisse jääda. Lepingut ei käsitata kontsessioonina, kui avaliku sektori hankijad hüvitavad ettevõtja kantava kahju. Samuti ei ole tegemist kontsessioonilepinguga, kui ettevõtjal lubatakse kasutada teatavaid avaliku sektori alasid, eriti meresadama, siseveesadama või lennuväljasektoreid, ilma et ettevõtja teeks avaliku sektori hankijale konkreetseid ehitustöid või osutaks teenuseid.

- Avaliku sektori asutused juhivad algsete kontsessioonide muutmise korral seda reguleerivatest selgetest eeskirjadest, et otsustada, kas tehtavate muudatuste jaoks on vaja uut kontsessiooni andmise menetlust.

Näide: kontsessiooni saab muuta uut menetlust korraldamata, kui muudatuste tegemine on algsetes kontsessioonidokumentides selgete, täpsete ja üheselt mõisteta-vate läbivaatamisklauslite alusel ette nähtud. Samuti sätestatakse direktiivis teatav paindlikkus, mis võimaldab kontsessiooni kohandada selliste väliste asjaoludega, mida avaliku sektori hankijad ei saanud ette näha.

LÄBIPAISTVUS JA ÄRIVÕIMALUSED

- Kontsessiooniteadete avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* on kohustuslik, kui kontsessiooni maksumus on viis miljonit eurot või rohkem.
- Suurem läbipaistvus parandab ELi ettevõtete, eelkõige VKEde ärivõimalusi.

PAINDLIKKUS

- Avaliku sektori asutused ei pea järgima konkreetset pakkumismenetlust.
- Liikmesriigid määravad läbipaistvuse ja võrdse kohtlemise põhimõtetest lähtudes kindaks kohaldatavad menetlused.

Näide: kiirteede ehitamise või teatavate lennujaamateenuste pakkumisega seotud mitmetahuliste projektide puhul on avaliku sektori hankijatel vabadus pidada läbivõitlusi taotlejate ja pakkujatega. Siiski tuleb avaliku sektori hankijatel järgida kontsessiooni eset, hindamiskriteeriume ja miinimumnõudeid.

ERAPOOLETUS JA ÕIGUSKAITSE

- Kõigi kontsessioonide suhtes kohaldatakse õiguskaitsevahendite direktiivides⁽¹⁾ ette nähtud õiguslikke tagatisi. Sellega paraneb usaldus avaliku sektori asutuste tehtavate otsuste erapooletuse suhtes ja see julgustab ettevõtjaid võtma osa pakkumismenetlustest nii koduriigis kui ka välismaal.

Näide: avaliku sektori asutused on kohustatud hoiduma sõlmimast kontsessioonilepingut enne ooteaja lõppu (aeg, mille jooksul pakkujad saavad otsustada, kas algatada läbivaatamismenetlus). Kui seda tehakse ooteaja jooksul, peatub kontsessiooni andmise menetlus kuni läbivaatamise eest vastutav teeb organ otsuse. Samuti on siseriiklikel kohtutel võimalus kontsessioonilepingud kehtetuks tunnistada, kui need on sõlmitud ebaseaduslikult, st läbipaistmatul viisil ja ilma eelneva pakkumismenetluseta.

LISATEAVE:

http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/index_en.htm

1. Õiguskaitsevahendite direktiividega koordineeritakse riigihankejuhtumite riiklikke läbivaatamissüsteeme. Direktiivi 89/665/EMÜ kohaldatakse avaliku sektori ja direktiivi 92/13/EMÜ kommunaalteenuste suhtes. Mõlemaid direktiive on oluliselt muudetud direktiiviga 2007/66/EÜ.

KUST SAAB ELI VÄLJAANDEID?

Tasuta väljaanded:

- üksikeksemplarid:
EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- rohkem eksemplare ning plakatid ja kaardid:
Euroopa Liidu esindustest (http://ec.europa.eu/represent_et.htm),
delegatsioonidest väljaspool ELi (http://eeas.europa.eu/delegations/index_et.htm),
kasutades Europe Direct'i teenistust (http://europa.eu/europedirect/index_et.htm)
või helistades infotelefonile 00 800 6 7 8 9 10 11 (kõikjalt EList helistades tasuta) (*).

(*) Antav teave on tasuta nagu ka enamik kõnesid (v.a mõne operaatori, hotelli ja telefonikabiini puhul).

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>).

Tasulised tellimused:

- Euroopa Liidu Väljaannete Talituse edasimüüjate kaudu
(http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm).

